

СЛОБОДНЕ СТРУКТУРЕ ТУЂЕГ ГОВОРА У ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ НОВИНСКОМ ДИСКУРСУ

1. Увод

Имајући за циљ објективност при преношењу информација, публицистички стил се свакако разилази са књижевноуметничким стилем нарочито када је у питању преношење туђих исказа, пре свега јер се у случају новина ради о реално постојећим изговореним речима и реченицама. Стога је логично што је директно цитирање један од најчешћих видова преношења туђих речи у новинама, како би дати чланак добио на легитимитету. Директни говор сматра се ефектним и економичним средством за пружање доказа у разговору, па саговорник може да сведочи догађају, чиме читав опис догађаја добија на објективности, повезаности и непосредног учешћа (Холт 1996), што се поклапа са Бахтиновим добро познатим ставом да линеарни стил указује на важност аутентичности пренете поруке, за разлику од сликарског стила који се стапа са дискурсом и омогућава већу манипулацију значењем (Бахтин 1986). Ипак, индиректни говор не заостаје пуно у погледу фреквенности употребе, доприносећи мултифункционалности туђег говора у новинском дискурсу.

Међутим, ми ћемо се осврнути на структуре туђег говора нетипичне за дискурс штампаних медија, односно, у раду ћемо покушати да анализирамо сличности и разлике слободних структура туђег говора у енглеским и српским дневним новинама. У раду се превасходно концентришемо на слободни управни и слободни неуправни говор (Смирнова 2009; Лампропоулоу 2009). Кроз пажљиво одабране примере из корпуса упоредићемо њихов формални аспект као и функције које различите форме туђег говора могу имати у поменутом два језика у текстовима писаних медија. Корпус је сачињен од примера слободног управног и неуправног говора из најчитанијих српских, британских и америчких електронских издања дневних новина. Када су у питању функције туђег говора, фокусираћемо се на сличности и разлике у енглеском и српском језику а такође ћемо, на основу примера, покушати да проширимо постојеће листе функција понуђене у претходним радовима (Винсент, Перин 1999).

* danicajerotijevic@gmail.com

2. Туђи говор и новински дискурс

Најчешћи типови преношења туђих исказа у говорном или писаном дискурсу јесу директни, индиректни и слободни индиректни говор, а сваки се од њих одликује сопственим специфичним карактеристикама, мада лингвисти неретко поричу постојање јасно одређених граница међу поменути типовама, те чешће говоре о међуформама или комбинованим структурама (Редекер 1995). Традиционално се прави индиректни и директни говор сматрају важним доказним материјалом у новинским чланцима, тј. представљају својеврсни показатељ евиденцијалности, јер се информације прикупљају из једног или више извора (Берглер 1992). Читалац мора проћи више нивоа, најпре, треба разумети садржај исказаног, тј. пренети туђи говор, и проценити додатне информације које даје аутор текста како би реконструисао изворни говорни чин, самим тим и изворну ситуацију не би ли је коначно на свој начин интерпретирао. Неки аутори посматрају функцију директног и индиректног говора истоветном, а разлику виде само у буквалној преписци оригиналног исказа у случају директног, и резимираној интерпретацији у случају индиректног говора (Крестел и др. 2007). Директни говор, дакле, не преноси семантички и прагматички садржај оригиналног исказа слободно, већ што приближније оригиналу и по форми и по значењу (Луси 1993: 95). Комуникација у основи не зависи од садржаја самог цитата, већ од оних метадискурских елемената који му претходе, прекидају га или му следе (Перин 1994). Према Спербер и Вилсон, ниједан исказ који представља репродукцију туђе мисли или исказа се не може схватити као буквална репродукција оригинала, већ се само може претпоставити да му наликује у аспектима који су битни за дати контекст (Спербер, Вилсон 1995). Следећи Бахтина у погледу дијалогске природе сваког исказа, тј. хетероглосије (Бахтин 1986), многи аутори довели су у питање прецизност и поузданост директног говора, јер говор поновљен у другом контексту нужно је измењен колико га год тачно пренели, те представља конструисани дијалог (Тенен 1986; Мејз 1990).

Функционална сличност индиректног са претходно поменути типом туђег говора огледа се у постојању истог циља, а то је преношење туђих речи или мисли. Поред самог неуправног говора, неретко се чланак обогаћује информацијама везаним за околности догађаја како би се додатно описао контекст у коме је настао оригинални исказ. Употребом директног цитата, аутор новинског текста није одговоран за истинитост пренетих речи, сва одговорност је на изворном говорнику, док коришћење индиректног говора указује на то да је аутор проценио ситуацију у којој је изговорен исказ и, ма колико желео, није више неутралан већ себе посматра у односу на истинитосну вредност исказане пропозиције (Ли 1986). Стога се сматра да индиректна конструкција са собом носи додатне

нијансе значења попут ауторског става, премда је то непрепоручљиво нарочито у новинском извештавању које треба тежити објективности.

Посматрајући са аспекта Теорије учтивости, управни говор представља позитивну стратегију којом се привлачи пажња слушаоца или читаоца, а говорник не додаје никаква тумачења израза или имена, минимално уносећи сопствено гледиште. Неуправни говор носилац је негативне стратегије учтивости, јер се изменама у изворном исказу говорник и слушаалац дистанцирају (Браун, Левинсон 1987).

Поједине студије употребе туђег говора у новинском дискурсу дошле су до закључка да директни говор може послужити за дистанцирање, потврђивање пренетих речи као непоречиве чињенице, као и за обогаћивање вести живописношћу и инсистирање на ауторитету извора (Обејдет 2006: 275). Индиректни говор, са друге стране, осликава субјективну перспективу извештача, а може указати и на предрасуде или политичку пристрасност истог.

Грамматичка модификација одређеног дела пренесеног туђег говора нужна је последица интеграције мање у већу структурну јединицу, а пренета и преносећа конструкција налазе се у односу међусобне зависности (Ван дер Вурф 1996). Изворни исказ је тако морфосинтаксички измењен, али се његов пропозициони садржај чува. Претпоставља се да сваки језик поседује граматички механизам да пренесе туђе речи кроз директни говор, што се не може рећи и за индиректну конструкцију, те у неким језицима ни не постоји граматичко решење за преношење туђег говора (Ли 1986: 30), а неретко се налазе и језици у којима директни и индиректни говор нису јасно разлучени (Хироус 1995: 223).

У енглеском језику долази до тзв. слагања времена, тј. време из пренесене клаузе мора бити у истој временској равни са временом преносеће клаузе, а такође долази до промена у заменичким облицима и прилошким одредбама за место и време (Комри 1985). Неки аутори сматрају да је семантика енглеских глаголских времена сложенија од проблема слагања времена, односно да енглески има два прошла времена: апсолутну прошлост, пре тренутка говора, и релативну прошлост, истовремену са неким другим прошлим временом из датог контекста (Деклерк 1991). У српском нема слагања времена, али долази до адекватних промена у заменичким облицима. Интересантно је напоменути да у новије време, нарочито у новинском дискурсу, где је циљ што пре пренети информације, тј. брже од конкуренције, чак и у енглеском времена у пренесеној клаузи остају оригинална и не долази до тзв. „враћања за једно време уназад“ (Блинова 2012). Разлог за то није само брзина преношења информација, већ прецизно пренети туђи говор има функцију јасног изражавања и наглашавања става говорника, нарочито када су у питању политичари.

3. Досадашња истраживања слободних структура туђег говора

Бахтинов допринос проучавању „говора о говору“ и „говора у говору“ утрео је пут бројним истраживањима датог феномена са синтаксичких, семантичких и прагматичких аспеката, при чему је у центру пажње доминантно била опозиција директни-индиректни говор, а нешто мање слободни директни и индиректни говор (Бертолет 1990; Бејнхам 1996). У поменутих истраживањима наглашавања је наративна функција туђег говора, која текст води хронолошки, а која се, иако можда најраспрострањенија и најприроднија, ипак не може сматрати свеобухватном, јер, како сматрају поједини аутори, туђи говор има потенцијал да у тексту врши много шири спектар функција (Authier-Revuz 1995; Перин 1996; Бејнхам 1996). Аутори Винсент и Перин предлажу тако три додатне функције: ауторитативну, када говорник или писац лично саопштава оно што је изражено у цитату, функцију изражавања става, која доноси друкчије гледиште како би се нагласио догађај из оригиналног исказа, и функцију подршке, када туђи говор треба да илуструје метадискурсне компоненте коментара говорника (Винсент, Перин 1999).

Слободне структуре туђег говора одликују се одсуством преносеће клаузе, као и одсуством наводника у случају слободног директног говора. Слободни индиректни говор показује промене у заменичким облицима и у временима (у случају енглеског), али задржава неке особине директног говора (Мекартур 1998). Са проучавањем слободних структура туђег говора озбиљније је започето тек почетком 20. века међу француским (Баји 1912) и немачким лингвистима (Лерх 1914). Англосаксонски лингвисти поменутом темом почели су се бавити нешто касније, тачније шездесетих година прошлог века. Прошло време слободног индиректног говора спаја догађај о коме се говори са садашњим тренутком исказа, те су га називали „двојним гласом“ (Паскал 1977) или чак „неизрецивим“, јер нема реално постојећег говорника (Бенфилд 1982). Слободни индиректни говор као „двојни глас“ наишао је на критику, јер је за поједине лингвисте један језик увек језик тренутног говорника или аутора текста, без обзира да ли се ради о слободним формама туђег говора или не (Фладерник 1993: 432).

Слободне форме директног и индиректног говора по правилу се везују за књижевност и функцију изражавања тока свести, поигравања са различитим ставовима јунака, откривања одређених карактерних особина или постизања ефекта ироније, саосећања или исмевања (Vejlz 2001). Формално се одликују преваходно одсуством уводног глагола, односно читаве клаузе која уводи пренети туђи говор (Лескив 2009). У слободним формама туђег говора користе се изрази и конструкције који су „оријентисани око говорника“, нпр. експресивни придеви, тако да се од читаоца очекује да препозна ауторов лик кроз говорника (Потс 2007). Број функција које слободни индиректни и директни говор могу вршити у литерарном тексту јесте неограничен: од преношења емпатије и тока

свести, до снова, халуцинација до описа менталних стања уопште (Алман 1957: 110-113). У књижевном делу слободне структуре туђег говора могу бити изречене или неизречене, тј. могу припадати имплицираном, току мисли нереализованом речима, или експлицираном дискурсу, слушаоцу или читаоцу чулно доступном.

У лингвистичкој литератури је познато да је нарочито за северно-америчку новинарску традицију карактеристична употреба цитата или неуправног говора као експлицитног приказа извора информације, и да је готово немогуће пронаћи неки други тип преношења туђег говора, а поузданост информација се различито процењује у зависности од читалачке публике (Берглер 2005). Слободне структуре готово су потпуно одсутне из северноамеричких штампаних медија, како поједини лингвисти тврде, за разлику од нпр. немачких новина, где су релативно честе (Берглер 1995). Лингвистичка анализа слободног директног и индиректног говора сасвим је уобичајена када корпус чине Џојсова, Хемингвејева или дела Џејн Остин и Вирџиније Вулф, али је много мањи број радова који се баве анализом слободних структура у језику новина, но, није и непостојећи. Поједини холандски спортски новинари користе слободни неуправни говор како би допринели драматичности и документарности извештавања, тј. како би избрисали границу између сопствених коментара и извештаја оригиналних учесника у неком спортском догађају (Редекер 1991). За наш рад од посебне је важности истраживање Олге Блинове која је указала на учесталост употребе слободног индиректног говора у дискурсу енглеских новина и подвукла значајну разлику поменутог типа туђег говора у односу на традиционалну књижевноуметничку употребу, а то је недостатак слагања времена (Блинова 2012: 370). Према овој ауторки, у новинским чланцима има мање слагања времена из разлога што је намера аутора текста да повеже садржај са садашњим тренутком, не враћајући га у прошлост. Све остале промене, попут измена заменичких облика, користе се подједнако као у књижевности.

У једном претходном раду дошли смо до закључка да се у српским штампаним медијима могу наћи примери слободног директног и индиректног говора (Јеротијевић 2011), стога смо сада хтели да проверимо да ли се слична ситуација може пронаћи у британским и америчким дневним листовима, те постоје ли сличности у форми и функцијама поменутих структура.

4. *Методологија*

4.1 *Циљ истраживања*

Рад има за циљ наставак истраживања слободног директног и слободног индиректног говора у српским (Јеротијевић 2011), али и енглеским дневним новинама. Желели смо да утврдимо да ли се у

енглеској, као и у српској штампи појављују примери употребе поменутих типова туђег говора и са којим циљем, те постоје ли формалне и функционалне сличности и разлике у два наведена језика.

4.2 Истраживачка питања

У истраживању смо пошли од претпоставке да у енглеским и српским новинским чланцима нема честих примера слободних структура туђег говора, и да, ако их има, оне врше посебну функцију. Стога смо поставили следећа истраживачка питања:

- Да ли се у енглеским и српским дневним новинама појављују слободне структуре туђег говора?
- Које функције врше поменути типови туђег говора?
- Има ли сличности и разлика у употреби слободних структура туђег говора у датим језицима?
- Има ли сличности и разлика у употреби датих структура у двама најпознатијим варијантама енглеског језика?

4.3 Прикупљање корпуса

Корпус је сачињен од примера слободног индиректног и слободног директног говора из електронских издања најчитанијих и најпознатијих српских, британских и америчких дневних новина, међу којима су *Политика*, *Новости*, *Блиц* на српском, и *The Daily Mail*, *The Daily Express*, *The Independent*, *The Telegraph*, *The Mirror*, *The New York Times*, *The Washington Post*, *The L.A. Times* и *The N.Y. Daily News* на енглеском језику.

5. Анализа примера

Ради боље прегледности, приказаћемо најпре примере слободних структура у српском корпусу, затим у британском, па у америчком, а уз сваки пример биће дат нешто шири контекст како би се прецизно уочило о ком типу туђег говора је реч. Део примера са слободном структуром туђег говора биће подвучен и означен курзивом. За презентовање у раду бирани су примери најскоријег датума.

5.1 Слободни индиректни говор

У српским примерима слободног индиректног говора формално нема одступања од уобичајених карактеристика: нема уводне клаузе нити ауторског коментара и долази до промене заменичких и деиктичких облика. Ауторски коментари који уводе туђи говор обично претходе или следе примерима са слободним индиректним говором у корпусу на српском језику. За разлику од прилично униформног формалног аспекта,

примери слободног индиректног говора показују знатно већи број различитих функција које врше у датом контексту.

У примеру (1), да је у питању слободни индиректни говор видимо по самом почетку и модалној речци „нажалост“, чиме се настављају говорникове речи из претходног дела текста. Дати пример врши функцију наглашавања, скретања пажње на значај информације која се налази у оквиру слободне структуре.

(1)Што се тиче саме трансплантације срца, проф. др Миљко Ристић, кардиоваскуларни хирург и генерални директор Клиничког центра Србије, истиче да је његова установа потпуно оспособљена и организационо, и стручно, да уради број трансплантација које по неким нормама следеју Србији – то је око 40 годишње. Нажалост, урадили су само 10 трансплантација.

Политика, 10.11. 2014, „Наши параграфи не знају за другарство“

У наредном примеру (2) слободни индиректни говор указује на говорникова сећања, успомене, истичући призив носталгичности. Дати пример подсећа на књижевноуметничку употребу поменутог типа туђег говора, иако је реч о новинском интервјуу.

(2) – Е кад би овај сто причати знао – каже наша саговорница присећајући се прошлих времена. Сећа се познатих људи са којима су се дружили. Са Добрицом Ћосићем и Божицом били су велики пријатељи. У Небојшиној су њих четворо проводили дивне вечери причајући, на настављали дружења у дому Ћосићевих, на Дедињу. Добрица је правио кајгану, а Божица проју, пили су вино и јели љуте папричице.

Политика, 10.11. 2014, „Била је привилегија живети с Момом“

Пример (3) илуструје употребу слободног индиректног говора у сврху описивања, тј. додатног појашњавања говорникових речи датих у правом директном говору. Дакле, даје се додатна информација, проширује се знање о некој теми, и то на веродостојан начин јер сам говорник додатно описује своју активност.

(3) - Променила се само форма и мој начин изражавања, али не и емоције. Верујем да је човек одређен самим рођењем, после се само „клевше“.

Његова инспирација је љубав према женама, пријатељима, породици и животу уопште.

Новости, 21.11. 2014, „Објављена збирка песама Радета Дакића“

Следећа три примера представљају употребу слободног индиректног говора да изрази говорникова размишљања, жеље и осећања, али међу њима има разлике. Наиме, пример (4) без обзира што говори о негативном сећању, има оптимистичан тон, док у наредна два примера (5) и (6) доминира осећај жаљења и туге.

(4) - Тада кујем тајне планове, испитујем шта тај неко воли и шта ће га највише обрадовати. То ми причињава огромно задовољство и увек се радујем као мало дете - каже Брена.

Ову годину памтиће и по незгоди на одмору у Хрватској, када је повредила руке. Зато је себи за рођендан, пре свега, пожелела добро здравље.

Блиц, 20.10. 2014, „Лепа Брена: Рођендан славим на два континента“

(5) Ханка додаје како је покушала да буде строга, али и то јој није помогло. Што год да је радила, каже, до Мирзе није могла да допре. Жели да поновно оде на лечење, али он одбија.

Новости, 23.11. 2014. „Ханка Палдум избацила сина из куће: Због њега ме боли душа“

(6) Породица Иковића још не верује да Марка више нема. Објашњавају да је на пут у Истанбул отишао расположен и усхићен због предстојеће утакмице Звезде и турског Галатасараја и да нико није ни помислио да ће му та утакмица бити последња.

Блиц, 23.11. 2014, „Убијени навијач – Звезда му је била живот“

Примере слободног индиректног говора пронашли смо и у британском и у америчком енглеском корпусу, где су примећене разлике од очекиваних формалних карактеристика које се наводе у традиционалној граматичкој литератури. Наиме, као што ћемо видети на основу примера, у појединим случајевима долази до слагања времена, а у неким не. Уводна клауза недостаје, али примере слободних структура назначава ауторски коментар из претходног дела текста, употребљен у правим типовима директног или индиректног говора. И у енглеском корпусу, поменути тип туђег говора показује шароликост функција, које ће подробније бити објашњене уз одговарајуће примере.

У наредна два примера (7) и (8) из британског корпуса формално гледано долази до слагања времена и заменичких облика, а занимљиво је да у оба случаја слободни индиректни говор има наративну функцију, функцију хронолошког ређања догађаја и то нарочито у првом случају, док је у другом израженија и додатна функција – изражавање говорникових размишљања и планова. Дакле, када слободни индиректни говор врши функцију уобичајену за прави индиректни говор и новински дискурс, тј. наративну функцију, у примерима долази до слагања времена.

(7) Recalling the incident, Mr Haines, a family advocate, described how the police officers 'gave him all sorts of grief' during the encounter on Evesham High Street in Worcestershire.

He had stopped at the chemist on the way back from a school-run as the family had run out of Calpol medicine.

The Daily Mail, 23.11.2014, „Dad left daughter, two, in car for 10 minutes and it nearly cost him his family”

(8) Kellie says she scoured the world before turning to a world-renowned surgeon in Antwerp to carry out the major facial surgery. She had planned to have a long list of work on her face to give her a softer, more womanly profile.

The Mirror, 22.11. 2014, „Kellie Maloney: Surgery nearly killed me and turned me into a monster”

У примеру (9) потенцирају се говорникова осећања, унутрашњи немир и нема слагања времена, већ се користи просто садашње време.

(9) He tells me he has always appreciated his success – with the Pythons, with the travelogues, with several very good (but now rather neglected) film roles. But something drives him on, perhaps a flicker of insecurity.

The Telegraph, 23.11. 2014, „Michael Palin: There is a danger of falling into old age”

Говорникови лични ставови и погледи на дату тему осликани су у примеру (10), где се користи просто прошло време, али нема слагања времена.

(10) Perry argued that artists were key when creating a culture within an area as they are „experimental humans...always willing to try things out”. However, he felt the rising house prices in London meant that young, aspiring artists could simply not afford to live there.

The Independent, 21.11. 2014, „Grayson Perry: London needs affordable housing because 'rich people don't create culture”

Изражавање става и перспективе се такође приказује у примеру (11), али је разлика што су у питању становишта веће групе људи, тј. општа размишљања. Нема слагања времена, али се употребом модалног глагола значење реченице нијансира наглашавањем управо тог „личног“.

(11) The voters of Rochester would have said, 'I told you so'. They would see these incidents as part and parcel of the problem with modern politics, that the leadership of all the main parties are aloof, out of touch and have little interest in ordinary people.

The Daily Mail, 23.11.2014, „We’re aloof and out of touch, says senior Tory MP David Davis”

У наставку рада представљени су примери из америчког енглеског корпуса, где слагање времена изостаје сасвим, али слободни индиректни говор није ни вршио функцију хронолошког низања догађаја, већ су доминантно наглашавана говорникова осећања и мишљења. Чињеница је да примера нема много, али се примећује да се у појединим новинама чешће појављују, као што је то у нашем случају *The New York Times*.

Кроз пример (12) наглашава се надање и мисли, али је уместо личне заменице употребљено властито име говорника.

(12) „Bob says it’s going to happen,” Roach said of the fight.

Roach is hoping for the best. He said Sunday he’s started to review Mayweather film again.

The L.A. Times, 23.11.2014, “Freddie Roach put Pacquiao-Mayweather talks in motion”

И у следећем примеру (13) подвлаче се сећања и успомене говорника, дакле, функција приближнија књижевноуметничком стилу, него публицистичком у коме је употребљена.

(13) But he remembers well the feeling of sharing a tiny room with bunk beds, of waiting on tables and doing data entry, of trying to find work just as the Sept. 11 attacks battered the downtown theater scene.

The N.Y. Times, 21.11.2014, „Sometimes, Old-Fashioned Pays Off”

У примеру 14 употребљен је модални глагол са перфективним инфинитивом како означио прошло време, а слободни индиректни говор указује на говорникова размишљања и унутрашње дилеме у датом тренутку у прошлости.

(14) In the midst of all that, Traitz said, Cosby chatted her up one day at his restaurant and offered a ride home. She could not have imagined saying anything but yes.

The Washington Post, 22.11. 2014, „Bill Cosby’s legacy, recast: Accusers speak in detail about sexual-assault allegations”

Пример (15) нарочито је занимљив јер у њему слободни индиректни говор има наративну функцију, јер се хронолошки нижу говорникови планови, али нема слагања времена вероватно јер доминира лично размишљање над самим ређањем догађаја.

(15) On his website this year, he announced that his 2015-16 tour would be his last round of salsa-based performing. After that he plans to work with a small group exploring a “musical fusion,” and to return to political life in Panama.

The N.Y. Times, 14.11.2014, „A Latin Musician Translates a Meeting of Cultures”

У наредном примеру (16) се такође осликава личност говорника, из прве руке се сазнаје према чему осећа наклоност и шта га интересује.

(16) Such details are as familiar to him as air. He is intimately involved in the research, writing and editing of every script.

The N.Y. Times, 25.11.2014, „For the Love of Old Films”

5.2 Слободни директни говор

Слободни директни говор у правом облику је готово немогуће пронаћи у новинском дискурсу, бар колико је нама познато из анализираниг корпуса. У српском пронашли смо један пример (17), где се слободни директни говор јавља у форми реторског питања, где се наглашава говорниково разочарење, осећање туге и безизлазности. Аутор текста можда жели читаоцу да пренесе управо та осећања изворно и аутентично, како би изазвао конкретну реакцију, односно жељу за помоћи.

(17) Какве жеље могу да имају деца која немају своје кревете? Боље и да их немају, каже Душко, кад знају да им их нико не може остварити.

Политика, 2.11. 2014, „Малени цвет, а велика душа“

Занимљиво је да смо два примера поменутог типа туђег говора пронашли у америчком корпусу, за који се тврди да не садржи слободне структуре (Берглер 1995). У примеру (18) слободни директни говор служи за скретање са теме разговора, аутор текста наводи туђе речи којима се скреће с нежељене теме.

(18) But he is 82, though he hardly looks it, and the channel’s executives would prefer to change the subject — Hey, December is Cary Grant month! —

than discuss a post-Osborne era, so completely does the man personify the TCM brand.

The N.Y. Times, 25.11. 2014, „For the Love of Old Films”

Пример 19 је посебно интересантан јер аутор текста користи речи свог саговорника као својеврсну крилатицу кроз читав чланак, без уводне клаузе и знака навода. Аутор текста понавља дате речи да би нагласио значај свог саговорника и да би му одао признање на несвакидашњи начин.

(19) Other movies follow: „Northwest Passage.” „Touch of Evil.” „Psycho.” „Topper.” „House of Wax.” „The Naked Spur.”

Hi, I’m Robert Osborne.

The N.Y. Times, 25.11. 2014, „For the Love of Old Films”

За разлику од претходних, правих примера слободног директног говора, које је било готово немогуће пронаћи у нашем корпусу, наредни примери су чести, али се не разликују много од директних цитата. Одликују се одсуством наводника, али се ауторски коментар налази у претпозицији ии постпозицији. У наставку рада наводимо само понеки пример ради илустрације.

(20) Имао сам прилике да радим са њим и високо га ценим, премда не припада мојој политичкој опцији, рекао је председник ЕП, који је за разлику од конзервативног Туска, социјалдемократа.

Блиц, 30.8.2014, „Шулц: Ратови бесне на ободима Европе“

(21) Плаовић је један од великана који су нам оставили нешто у наслеђе, зато осећам обавезу и одговорност према новој плејади младих уметника, која је стигла, а нема где да каже шта мисли и осећа, указала је она.

Политика, 22.11. 2014, „Награда Раша Плаовић и друга признања за Дан Народног позоришта“

(22) Нећемо имати прилику да се дружимо, живимо и радимо са позоришним уметником сличним њему, рекао је Савин.

Политика, 16.11. 2014, „Одлазак великана модерног театра“

(23) This technique will not cause any damage to the skin and is less painful than squeezing the pimple, he claims.

The Daily Express, 14.11.2014, „Stomach-churning video of man squeezing 20-year-old spot”

(24) He and Mr Street are content to have a relationship that does not involve such intimacy, he says.

The Daily Mail, 22.11. 2014, „Hugs with the John Lewis boss and Bromance with Gove - is anything off limits for our most un-PC MP?”

(25) *The driver that hit the animal fled the scene*, Parks said.

The L.A. Times, 22.11.2014, „Bighorn sheep that escaped from zoo struck by hit-and-run driver”

(26) *Students at UC Santa Cruz and UC Davis are also planning walkouts on Monday*, Berkman said.

The L.A. Times, 24.11.2014, „UC students plan walkouts as tuition hike looms”

Из претходно представљених примера могли смо видети да у функционалном погледу постоје бројне сличности у употреби слободних структура туђег говора у српском и енглеском језику. У оба језика је нешто учесталији слободни индиректни говор од слободног директног, кога уопште нисмо пронашли у нама доступном британском корпусу. Чињеница је да слободне форме туђег говора нису свакидашњи начин преношења туђих исказа у новинском дискурсу, али је значајно истаћи да се оне ипак могу срести и то са сврсисходном функцијом. У британској и америчкој варијанти енглеског језика има сличности, нарочито у погледу функција које врше поменуте структуре, једино има благих разлика у формалном погледу јер у британском енглеском долази до слагања времена када слободни индиректни говор врши наративну функцију. Друга је разлика што у британском уопште није пронађен слободни директни говор, док у америчком јесте, мада је зато слободни индиректни говор пронађен у више различитих британских новина, тј. није доминантан у једном дневном листу у односу на друге, као у случају америчког *The New York Times*.

6. *Закључак*

На основу примера из корпуса нашег истраживања могли смо видети да се слободне форме туђег говора не морају нужно везивати само за књижевноуметнички функционални стил, већ да се могу, и то прилично често, наћи и у публицистичком стилу. Слободни индиректни говор користи се подједнако у српском, британском и америчком новинском дискурсу, док смо за прави слободни директни говор један пример пронашли у српском, и пар примера употребе у америчком енглеском корпусу, што је посебно изненађујуће, јер нама позната лингвистичка литература пориче могућност налажења датог типа туђег говора у северноамеричким штампаним медијима (Берглер 1995).

Формално гледано, у слободним структурама туђег говора у српском и у енглеском долази до промена у заменичким облицима и недостаје уводна клауза. Занимљиво је да у енглеском изостаје уобичајено слагање

времена у слободном индиректном говору у већини случајева, чиме се потврђују резултати претходних студија (Блинова 2012). Међутим, за разлику од поменутог истраживања ми смо пронашли примере где долази до слагања времена, а ипак се ради о слободном индиректном говору. Уочена разлика лежи у функцији који врши поменути тип слободне структуре, тј. примери са наративном функцијом у британском енглеском показују тенденцију ка слагању времена, за разлику од осталих примера где се наглашавају лични ставови, осећања и размишљања говорника, где изостаје слагање времена.

Када су у питању функције, у сва три језика слободне структуре туђег говора служе аутору текста да нагласи лична осећања и размишљања говорника, како би читаоцу на што вернији начин приказао атмосферу разговора, ако је нпр. у питању интервју, или у њему изазвао жељену реакцију. Такође, чини се да је намера аутора текста да употребом слободних форми на веродостојан начин пренесе схватања и осећања свог саговорника, а за то су најбољи опис управо размишљања, сећања, жеље, страхови и недоумице самог говорника. На тај начин новински чланак истовремено губи и добија на објективности – губи јер аутор текста покушава да у читаоцу изазове одређено осећање, а добија јер нема прецизнијег преношења информација о размишљањима, осећањима и ставовима до приказа њих самих.

Мешање правог и слободног индиректног и директног говора са покојим коментаром самог аутора текста, а све то у циљу изазивања реакције код читаоца, само је још једна потврда непорециве дијалогске природе сваког текста, неизбежног Бахтиновог вишегласја.

Извори

Политика, <http://www.politika.rs>

Блиц, <http://www.blic.rs>

Новости, <http://www.novosti.rs>

The Independent, <http://www.independent.co.uk>

The Daily Mail, <http://www.dailymail.co.uk>

The Daily Express, <http://www.express.co.uk>

The Telegraph, <http://www.telegraph.co.uk>

The Mirror, <http://www.mirror.co.uk>

The New York Times, <http://www.nytimes.com>

The Los Angeles Times, <http://www.latimes.com>

The New York Daily News, <http://www.nydailynews.com>

The Washington Post, <http://www.washingtonpost.com>

Литература

- Алман 1957: S. Ullman, „Reported speech and internal monologue in Flaubert”, in: *Style in the French Novel*, Cambridge UP, 94–120.
- Баји 1912: Ch. Bally, „Le style indirect libre en français moderne”, *Germanisch Romanische Monatschrift*, No. 4.
- Бахтин 1986: M. M. Bakhtin, *Speech Genres and Other Late Essays*, Austin: University of Texas Press.
- Бејнхам 1996: M. Baynham, „Direct speech: What’s it doing in non-narrative discourse?”. *Journal of Pragmatics* 25: 61-81.
- Бенфилд 1982: Ann Banfield, *Unspeaking Sentences. Narration and Representation in the Language of Fiction*. Routledge & Kegan Paul, Boston.
- Берглер 1992: Sabine Bergler, *The Evidential Analysis of Reported Speech*. Ph.D. thesis, Brandeis University, Massachusetts, USA.
- Берглер 1995: Sabine Bergler, „Generative lexicon principles for machine translation: A case for meta-lexical structure”. *Journal of Machine Translation*, 9(3).
- Бертолет 1990: Rod Bertolet, *What is Said. A Theory of Indirect Speech Reports*, Boston: Kluwer Academic Publishers.
- Блинова 2012: Olga Blinova, „The Notion Of Free Indirect Discourse And Its Use In Contemporary Journalism”, *Humanities and Social Sciences Review*, CD-ROM. ISSN: 2165-6258: 01(02):365–371.
- Браун, Левинсон 1987: P. Brown, S. Levinson, *Politeness: Some Universals in Language Usage*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Ван дер Вурф 1996: Van der Wurff, *Reported speech: forms and functions of the verb*, John Benjamins Amsterdam.
- Вејлз 2001: Katie Wales, *A Dictionary of Stylistics*, Harlow: Longman/Pearson Education Limited.
- Винсент, Перин 1999: D. Vincent, L. Perrin, „On the narrative vs non-narrative functions of reported speech: a socio-pragmatic study”, *Journal of Sociolinguistics*, 3: 291–313.
- Деклерк 1991: R. Declerck, *Tense in English: its structure and use in discourse*, London: Routledge.
- Јеротијевић 2011: Даница Јеротијевић, „Типови и функције туђег говора у језику српских писаних медија“, *Радови Филозофског факултета*, бр. 13, књига 1, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, 645-660.
- Комри 1985: V. Comrie, *Tense*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Крестел и др. 2007: Ralf restel, René Witte, Sabine Bergler, „Processing of Beliefs Extracted from Reported Speech in Newspaper Articles”, *International Conference on Recent Advances in Natural Language Processing (RANLP 2007)*, Bulgaria.

- Лампропулоу 2009: S. Lampropoulou, „Forms and functions of speech representation in Greek adolescents’ narratives”, *Proceedings of the 8th International Greek Linguistics Conference*, 30 August-2 September 2005, University of Ioannina, Greece, 248-260.
- Лерх 1914: E. Lerch „Die stilistische Bedeutung des Imperfektums der Rede („style indirect libre“)", *Germanisch-Romanische Monatschrift*, No.6.
- Лескив 2009: Alina Leskiv, „The Literary Phenomenon of Free Indirect Speech”, *Studia Anglica Resoviensia* 6: 51-58.
- Ли 1986: CL. Li, „Direct and indirect speech”, in Coulmas F (ed.) *Direct and indirect speech* Mouton de Gruyter Berlin: 29-45.
- Луси 1993: JA Lucy, „Metapragmatic presentationals: reporting speech with quotatives in Yucatec Maya”, in Lucy JA (ed.) *Reflexive language-reported speech and metapragmatics*, Cambridge University Press Cambridge: 91-124.
- Мејз 1990: P. Mayes, „Quotation in Spoken English”, *Studies in Language* 14(2): 325–63.
- Мекартур 1998: T. McArthur, *Concise Oxford Companion to the English Language*. <http://www.encyclopedia.com/doc/1O29-directandindirectspeech.html>. Датум преузимања: 15.10.2014.
- Обејдет 2006: N. Obeidat, „The pragma-ideological implications of using reported speech: The case of Al-Aqsa intifada”, *Pragmatics* 16 (2/3): 275-304.
- Отир-Ревуз: J. Authier-Revuz, *Ces mots qui ne vont pas de soi: Boucles réflexives et noncoïncidences du dire*, Editions Larousse, Paris (2 vol).
- Паскал 1977: R. Pascal, *The Dual Voice*, Manchester: Manchester University Press.
- Перин 1994: Laurent Perrin, „Mots et énoncés mentionnés dans le discours”, *Cahiers de linguistique française* 15, Université de Genève. 217-248.
- Перин 1996: Laurent Perrin, „De la structure énonciative et de l'organisation polyphonique d'un échange épistolaire”, *Cahiers de linguistique française*, 18. 129-156.
- Потс 2007: C. Potts, „The dimensions of quotation”, In Barker, C., Jacobson, P., eds.: *Direct Compositionality*, Oxford University Press. 405-431.
- Редекер 1991: G. Redeker, „Quotation in discourse”, in R. van Hout and E. Huls, eds., *Artikelen van de eerste Sociolinguïstische Conferentie*, Eburon, Delft.
- Редекер 1995: G. Redeker, „Voices in journalistic discourse”, Invited plenary talk at the Fourth International Cognitive Linguistics Conference, Albuquerque, NM, July 16-21.
- Смирнова 2009: Alla Vitaljevna Smirnova, „Reported speech as an element of argumentative newspaper discourse”, *Discourse & Communication* 3: 79, London: SAGE Publications.
- Спербер, Вилсон 1995: D. Sperber, D. Wilson, *Relevance*, Oxford: Blackwell.

- Тенен 1986: D. Tannen, „Introducing Constructed Dialogue in Greek and American Conversational and Literary Narrative”, in F. Coulmas (ed.) *Direct and Indirect Speech*, pp. 311–32. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Фладерник 1993: M. Fludernik, *The fictions of language and the languages of fiction: The linguistic representation of speech and consciousness*, Routledge, London.
- Хироус 1995: Yukio Hirose, „Direct and indirect speech as quotations of public and private expression”, *Lingua* 95, 223-238.
- Холт 1996: E. Holt, „Reporting on Talk: The Use of Direct Reported Speech in Conversation”, *Research on Language and Social Interaction* 29(3): 219–45.

